

Biyogüvenlik ve Türkiye'de Uygulanabilme Düzeyi

Melike Baran^{1*}, Filiz Özçelik²

¹ Ankara İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü, Yenimahalle, Ankara

² Ankara Üniv., Mühendislik Fakültesi, Gıda Müh. Bölümü, Dışkapı, Ankara
* mbaran_2001@yahoo.com

Özet

Komşu ülkelerdekinden daha fazla çeşitliliğe sahip olan Türkiye, biyolojik çeşitliliğinin zenginliği bakımından tüm kıta ülkeleri arasında 9. sıradadır. Sınırları içinde bulunan bitki türlerinin %33'ü endemik niteliğe sahiptir ve bu konuda önde gelen ülkelerden biridir. Bu istisnai derecede yüksek endemizm düzeyi, Türkiye'ye, özellikle de dünyanın büyük bölümünün bağımlı olduğu tahılların türetildiği yabancı türlerin yeterince korunması, tehlike altına girmemesi veya yok olmaması konusunda büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Türkiye'de biyoçeşitliliğin devamını sağlamak amacıyla 1997'de Ulusal Çevresel Eylem Planı ve Ulusal Biyoçeşitlilik Strateji ve Eylem Plan Taslağı hazırlanmıştır. 5 Haziran 1992'de ise Biyoçeşitlilik Sözleşmesi (CBD-Convention on Biological Diversity) imzalanmış ve 14 Mayıs 1998'de yürürlüğe girmiştir.

Modern biyoteknoloji ile üretilen ürünlerin 1996'da tarımda geniş ölçüde kullanılmaya başlanması bazı önemli riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu risklerin değerlendirilmesi, yönetimi ve elde edilen bilginin ilgili mercilere iletimi konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Türkiye 1998'de bu amaçla Biyoçeşitlilik Sözleşmesinin ek protokolü olan Biyogüvenlikte Cartagena Protokolü'nün hazırlık çalışmalarına katılmıştır. Mayıs 1998'de biyogüvenlik ile ilgili tek yasal düzenleme olan "Transgenik Bitkilerin Alan Denemeleri Talimatı" çıkarılmıştır. 5. COP'ta Biyogüvenlik protokolü imzalanmış, 17 Temmuz 2003'te TBMM'de kabul edilmiştir.

Türkiye'ye GMO ürün girişinin olduğundan şüphelenilmektedir. Bu durum Dünya'nın en büyük biyolojik çeşitliliğe sahip alanlarından biri olan Türkiye'de, acil olarak biyogüvenlik mekanizmasının oluşturulması ve uygulanması gerektiğini göstermektedir. Bu amaçla Eylül 2002-Eylül 2005 tarihleri arasında "Ulusal Biyogüvenlik Çerçevesinin Geliştirilmesi" konulu UNEP/GEF projesi yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda bir "Ulusal Biyogüvenlik Yasa Taslağı" hazırlanmış ve meclise sunulmak üzere Bakanlığın yetkili birimine gönderilmiştir.

Biyogüvenlik yasa taslağı "Biyogüvenlik Protokolü"nun minimum gereksinimlerini içermektedir. Bunun yanı sıra yasa taslağının hazırlanmasında

Türkiye 9. Gıda Kongresi; 24-26 Mayıs 2006, Bolu

ülkenin coğrafi ve sosyo-ekonomik durumu ile etik değerleri göz önüne alınmıştır.

Son zamanlarda ise ülkede kazara veya çevreye kasıtlı salımı yapılmış olabileceği düşünülen GDO'ların varlığının araştırılmasına yönelik geniş kapsamlı ulusal bir proje hazırlığına başlanmıştır.

Türkiye' de biyogüvenlik mekanizmasının oluşumu, sürdürülebilirliği ve etkisi (gücü) ise yakın zamanda meclis tarafından onaylanacağı düşünülen özel bir "Biyogüvenlik Yasası" nın varlığıyla yakından ilgilidir. Bu yasa doğrultusunda çıkarılacak yönetmelikler ile belirlenecek olan biyogüvenlik mekanizmalarında ülkenin ihtiyaçları ve öncelikleri göz önüne alınmalı ve sürdürülebilirliğin sağlanması için GMO/ Genetik Mühendisliği konusunda halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimine önem verilmelidir.

Anahtar kelimeler: Biyogüvenlik, GMO, ulusal biyogüvenlik yasa taslağı, Cartagena biyogüvenlik protokolü